MOJE
OSIEDLE

TBS

MOJE OSIEDLE | **TBS**

Historia osiedla

XVI w. – folwark Bacieczki wraz ze wsią Fasty należą do supraskiego monasteru Zwiastowania Przenajświętszej Bogurodzicy; na tzw. mogiłkach istnieje unicka cerkiew św. Jana Teologa.
przełom XVI/XVII w. – kształtuje się zachowany do dziś układ wsi Bacieczki.
XIX w. – rodzina Moesów zakłada kolonię domów fabrykanckich przy obecnej ulicy Produkcyjnej.
1 października 1953 r. – założenie kamienia węgielnego pod kombinat „Fasty".
1954 r. – wieś Bacieczki zostaje włączona w skład Białegostoku.
lata 60. XX w. – budowa osiedla domów Pionier - tzw. kosmicznych Bacieczek.
lata 90. XX w. – upadek „Fast".
1997 r. – oddanie do użytku pierwszych bloków KTBS przy ulicy Hugona Kołłątaja.
1997 r. – powołanie parafii NMP Królowej Rodzin.
2000 r. – otwarcie przy ul. Produkcyjnej sklepu Auchan - pierwszego hipermarketu w Białymstoku.
2001 r. – powołanie parafii św. Faustyny Kowalskiej.
2007 r. – powołanie parafii prawosławnej św. Jana Teologa.
2019 r. – zakończenie budowy bulwarów św. Jana Teologa.

1976 r.

2021 r.

1. Ptaki

Pojawiły się u zbiegu wylotówek do Warszawy i Ełku już na początku lat 70. XX w. Okazją do ich ustawienia były Dożynki Centralne, na jakie w 1973 r. zjechała do Białegostoku cała partyjna wierchuszka z ówczesnym pierwszym sekretarzem KC PZPR Edwardem Gierkiem na czele. Święto Plonów zorganizowano hucznie na stadionie białostockiej Gwardii przy ul. Słonecznej.

„Ptaki" były tzw. witaczem usytuowanym na wjeździe do miasta. Są dziełem białostockiego artysty Albina Sokołowskiego, autora m.in. kompozycji stojącej przed Teatrem Dramatycznym im. Aleksandra Węgierki. „Ptaki" zespawano ze stali kwasoodpornej w starosielskich zakładach Spomasz. Pierwotnie poniżej nich umieszczony był jeszcze napis „Witamy" oraz herb Białegostoku.

W 2018 r. „Ptaki" musiały „odfrunąć" ze swojego starego gniazda. Jego miejsce wypadło bowiem na trasie przebudowywanego skrzyżowania dwóch alei: Jana Pawła II i Niepodległości. W listopadzie 2019 r. stanęły w nowym miejscu – pomiędzy nitkami jezdni.

2. Ulica Bacieczki

Ulica Bacieczki – ciągnąca się dziś od alei Jana Pawła II do ulicy Produkcyjnej – była główną drogą przez wieś o tej samej nazwie. Wzdłuż ulicy częściowo zachowała się historyczna zabudowa. Ocalał tu też układ parcel. Bacieczki przetrwały okres PRL głównie ze względu na fakt, że duże osiedle mieszkaniowe obsługujące pobliski kombinat bawełniany „Fasty" powstało na Antoniuku. Osiedle domów jednorodzinnych Pionier z kolei wchłonęło jedynie część wsi bliżej ulicy Produkcyjnej, gdzie usytuowany był dwór Bacieczki. Znacznie większe przekształcenia w krajobrazie kulturowym zachodzą dziś, gdy na wąskich, długich działkach powstaje zabudowa szeregowa.

Między aleją Jana Pawła II a ulicą Hugona Kołłątaja częściowo zachowała się murowana i drewniana zabudowa pochodząca głównie z początku XX w. Najciekawsze są budynki z numerami 126, 118, 110, 106 i 104 (po stronie zachodniej) oraz 125, 117 (po stronie wschodniej). W większości zachowały oryginalne wystroje fasady czy – jak w przypadku domu z numerem 110 – duży, przeszklony ganek. Część z tych budynków chronią zapisy miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Najstarszy z domów znajduje się pod numerem 104. Datowany jest na koniec XIX w.

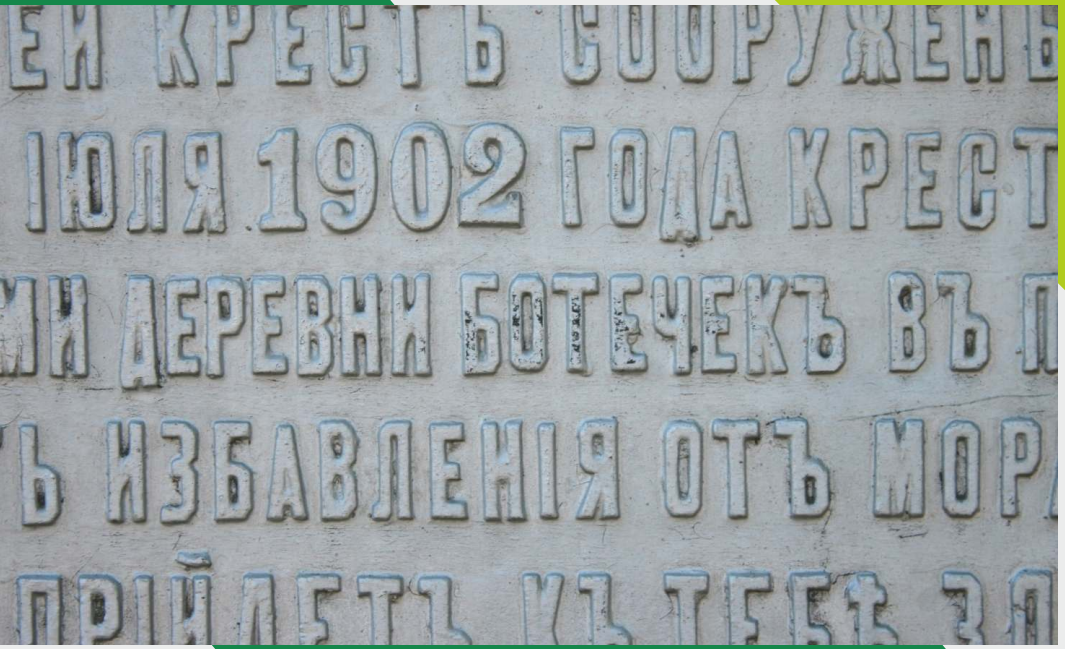

3. Krzyże

„Od głodu, ognia / gradu i miecza / wybaw nas / Panie / Mieszkańcy wsi / Bacieczki / 1934 r 8 maja" – tak tłumaczyć można treść wypisanej inskrypcji z krzyża stojącego na posesji w pobliżu skrzyżowania alei Jana Pawła II i ulicy Bacieczki. Zaskoczeniem może być fakt, że w latach 30. wyryto ją cyrylicą. Niewykluczone, że przyczyną wystawienia krzyża był pożar w Starosielcach, jaki miał miejsce dzień wcześniej. Spłonęło wówczas ponad 120 budynków. Krzyż wyznaczał granicę, do której mieszkańcy wsi odprowadzali zmarłych chowanych na cmentarzu właśnie w Starosielcach.

Kilka posesji przed ulicą Hugona Kołłątaja stoi krzyż prawosławny, z pasyjką na przecięciu ramion. Inskrypcję cyrylicą na cokole można przełożyć: „Ten krzyż wzniesiony / 24 lipca 1902 r. przez chło- / pów ze wsi Bacieczki na pa- / miątkę wybawienia od moru. / Nie przyjdzie do ciebie zło / i rana nie zbliży się / do twego ciała". Stanął jako wotum za ocalenie od epidemii.

Najstarszy z krzyży na Bacieczkach pochodzi z końca XIX w. Stoi przy skrzyżowaniu ulic Bacieczki i KEN. Ustawić go miał w 1899 r. niejaki K.I. Andrejczuk. To kuty krzyż łaciński z ramionami zakończonymi lilijkami. Zamocowany jest na granitowym cokole, z wykutym znakiem krzyża. Inskrypcja cyrylicą głosi: „Panie Boże / zbaw nas od / gniewu i biedy / Postawiony 7 czerwca 1899 r. / przez K. I. Andrejczuka". Ogrodzenie oraz krzyż wykonał Zakład Budowy Maszyn i Odlewni Żelaza Antoniego Hipolita Wieczorka.

4. Kościół św. Faustyny

W 2001 r. powołano parafię św. Faustyny Kowalskiej. Nabożeństwa odprawiane są w kaplicy z 2005 r. Wewnątrz uwagę zwracają przede wszystkim stworzone w naiwnej stylistyce witraże autorstwa Magdaleny Sadowskiej. Przedstawiają wybrane sceny z życia siostry Faustyny Kowalskiej i jej spowiednika, błogosławionego księdza Michała Sopoćki. Siostra Faustyna i ksiądz Michał ukazani zostali też na obrazach. W kaplicy znajdują się relikwie św. Faustyny.

Docelowo na Bacieczkach ma powstać kościół nawiązujący do wileńskiej świątyni p.w. Najświętszego Serca Jezusowego. Jej budowę rozpoczęto w 1913 r. Projekt wykonał Antoni Wiwulski (twórca pomnika na wileńskiej Górze Trzech Krzyży). Jezuitom znad Wilii zaproponował budowlę łącząca style modern i neoromański. Bryłę w projekcie zwieńczył postacią Chrystusa ustawioną na kopule ponad nawą. Całość miała liczyć 68 m wysokości. Obok architekt zaprojektował dodatkowo wysoką na 108 metrów wieżę. Wileńska budowla powstawała przy obecnej ulicy Vytenio. Prace budowlane przerwała jednak śmierć Wiwulskiego w 1919 r. W 1937 r. prace wznowiono, ale już na bazie projektu Maksymiliana Bystydzieńskiego. Kościół zburzono w czasach sowieckich, w połowie lat 60. XX w. Na jego fundamentach stanął Dom Kultury Budowlanych.

5. Bulwary św. Jana Teologa

Rozciągają się pomiędzy ulicami Stanisława Mikołajczyka i Zbigniewa Herberta. Można też powiedzieć, że leżą między katolicką parafią św. Faustyny Kowalskiej a prawosławną św. Jana Teologa. Od świętego Jana Teologa wzięły swą nazwę. Z inicjatywą uporządkowania terenu wystąpiła społeczność prawosławna, ale zgłoszony do Budżetu Obywatelskiego projekt szybko zjednoczył mieszkańców bloków z TBS-ów i domów z Bacieczek. Powstały tu m.in.: siłownia pod chmurką, plac zabaw, ustawiono ławki, oświetlenie, a także założono nowe alejki spacerowe. Ostatnim „nabytkiem" bulwarów jest amfiteatr. Mieści ponad 300 widzów, zaś na scenie jednocześnie może znajdować się do 50 osób.

Koncepcję bulwarów stworzyła Anna Naumiuk-Jakuc. Projekt amfiteatru wykonali Jan Kabac i Bogdan Pszonak. Bulwary powstawały w trzech etapach. Cała inwestycja kosztowała blisko 3,5 mln zł. W głosowaniu ideę stworzenia bulwarów poparło 5899 osób. Pierwszy etap urządzania terenów zielonych zakończono w czerwcu 2016 r. Stworzenie bulwarów na TBS-ach pozostaje do dziś jednym z najambitniejszych projektów zrealizowanych w ramach białostockiego budżetu obywatelskiego.

6. Cerkiew św. Jana Teologa

Parafię p.w. św. Jana Teologa erygowano w 2007 r. Obecnie wierni modlą się w tymczasowej cerkwi, która w tym samym roku przyjechała na Bacieczki. Obok powstaje murowana świątynia według projektu Jana Kabaca.

Dziś perełką w zespole parafii jest domowa cerkiew św. Mikołaja Serbskiego. Jej wnętrze pokrywają polichromie rozpisane przez profesora Gorana Janićijevicia (pracował w Supraślu nad nowymi freskami w odbudowanej cerkwi w monasterze Zwiastowania Przenajświętszej Bogarodzicy) i Miodraga Milutinovicia. W kopule cerkwi widnieje Chrystus Pantokrator. Na ścianach znajdują się sceny m.in. „Zstąpienia do piekieł", „Przemienienia Pańskiego", „Ukrzyżowania" oraz „Chrztu Chrystusa". Nad wejściem napisano wizerunek św. Jana Teologa, prezentującego model cerkwi budowanej na Bacieczkach.

W drugiej części nawy z kolei przedstawiono „Ostatnią Wieczerzę", „Zesłanie Ducha Świętego", „Narodziny" oraz „Wprowadzenie Bogarodzicy do świątyni". Na dolnych partiach ścian umieszczono wizerunki świętych z terenów m.in. Serbii i Rzeczypospolitej. Centralne miejsce w cerkwi zajmuje ikona oraz relikwie św. Mikołaja Serbskiego. Rzeźbiony ręcznie w drewnie ikonostas wykonał Leon Naumiuk. Ikony stworzyli wspomniani twórcy z Serbii. Autorką witraży jest Helena Gromak-Ołdytowska.

7. Pierwsze bloki KTBS

Najstarsze budynki wielorodzinne wzniesione przez Komunalne Towarzystwo Budownictwa Społecznego tworzą kompleks zwany „Bacieczki I". W jego skład wchodzi dziesięć bloków w kwartale między ulicami księdza Witolda Pietkuna, Michała Pietkiewicza, Hugona Kołłątaja i Witolda Pileckiego. Jak wynika z wyliczeń spółki KTBS, znajduje się w nich 477 mieszkań. 3 września 1999 r. oddano do użytku dwa pierwsze budynki – przy Kołłątaja 75 i 73.

Wizja bloków powstała w pracowni inżyniera Tadeusza Koleśnika. Projektantami byli Antoni Makarewicz i Marian Szymański. Wymyślili trzykondygnacyjne budynki z tynkowanymi na biało fasadami. Wyższe są tylko bloki od strony ulicy Hugona Kołłątaja – zaprojektowano w nich mieszkania dwupoziomowe. Ostatnie kondygnacje budynków zrealizowane zostały jako pseudopoddasze. W języku architektów tego typu rozwiązanie zwane jest „pieszczotliwie"… czółkiem debila. Kolor pojawia się jedynie na płaszczyznach klatek schodowych oraz na balustradach balkonów.

Budynki charakteryzują się ciężkimi wiatrołapami. Są murowane z żółtej cegły, a ich dwuspadowy dach z jednej strony opiera się na ścianie, z drugiej na masywnym słupie.

8. Kombinat Fasty

Ze skrzyżowania ulic Hugona Kołłątaja i Komisji Edukacji Narodowej doskonale widoczne są zabudowania kombinatu bawełnianego „Fasty". Projekt „Fast" powstał w moskiewskim biurze Gidrolegprom. Kamień węgielny pod kombinat założono 1 października 1953 r. W kwietniu 1954 r. rozpoczęto prace budowlane. Ale już od czerwca 1953 trwały przygotowania do budowy. Prowadził je Centralny Zarząd Przemysłu Bawełnianego w Łodzi. Jak piszą Waldemar Monkiewicz i Elwira Duc, do Białegostoku delegowano inżyniera Zenona Rakowca, który w „dziewiczym" terenie miał zaplanować inwestycję.

Na terenie zakładów funkcjonuje całe mnóstwo różnego rodzaju firm i firemek. Produkcję stricte „materiałową" – nawiązującą do tradycji miejsca - prowadzi spółka Andropol S.A. Swój zakład tkacki posiada w Andrychowie. Z kolei w Białymstoku ma wykończalnię tkanin zlokalizowaną w historycznych budynkach kombinatu.

Dziś zachowały się właściwie wszystkie budynki zakładów – począwszy od bramy z portiernią, przez tkalnie białą oraz kolorową, przędzalnie cienkoprzędną, średnioprzędną i bezwrzecionową oraz wykańczalnię, po warsztaty, wieżę ciśnień, ciepłownię i lokomotywownię.

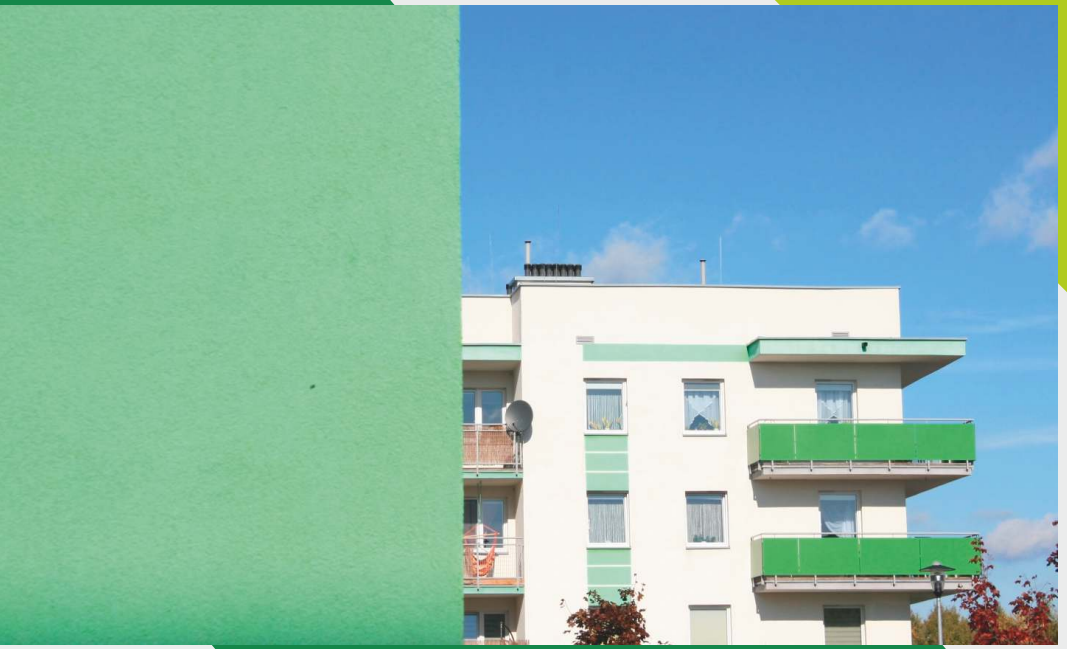

9. Ostatnie bloki KTBS

Najnowsze bloki należące do KTBS powstają we wschodniej części osiedla, między ulicami Kazimierza Kamieńskiego, Hugona Kołłątaja i Komisji Edukacji Narodowej. Budowane są na bazie projektów Atelier Zetta. To zespół „Bacieczki VI".

Kompleks tworzą utrzymane w duchu modernistycznym, czterokondygnacyjne bryły. Poszczególne budynki wyróżniają się drobnymi wstawkami kolorystycznymi (pasy między oknami, wybrane balustrady balkonów) utrzymanymi w pomarańczy, zieleni i błękicie. Partery od strony ulicy Komisji Edukacji Narodowej zajmują lokale handlowe i usługowe. Mieszczą się tu m.in. filia Książnicy Podlaskiej, a także biura Komunalnego Towarzystwa Budownictwa Społecznego.

10. Kościół NMP Królowej Rodzin

W 1997 r. powołano do życia parafię katolicką Najświętszej Marii Panny Królowej Rodzin. Budowę murowanego kościoła rozpoczęto w 2004 r. Architekt Krystyna Kakareko zaprojektowała świątynię inspirowaną stylem… gotyckim.

Na razie wierni korzystają z kaplicy. W jej ołtarzu znajduje się wyjątkowy zabytek. To wizerunek Najświętszej Marii Panny Królowej Rodzin będący kopią obrazu Matki Bożej Śnieżnej z rzymskiej bazyliki Santa Maria Maggiore. Ma pochodzić z 1. połowy XVI w. (choć badania wykonane w 2017 i 2018 r. nie przesądzają tego). Korony na głowach Maryi i dzieciątka są współczesne – wykonał je Wojciech Lachowicz. Obraz Madonny z Dzieciątkiem ma wymiary 153 x 94,7 cm. Utrzymany jest w stylistyce charakterystycznej dla włoskiego malarstwa renesansowego i barokowego. W 2011 r. wpisano go do rejestru zabytków.

Do Białegostoku trafił w 1997 r. za sprawą Michaliny Struczyńskiej, pracownika naukowego Sekcji Historii Sztuki Wydziału Humanistycznego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Obraz miał być znaleziony w latach 60. XX w. w jednym z kościołów na terenie południowo-wschodniej Polski. Michalina Struczyńska miała go otrzymać od nieznajomego mężczyzny.

OWOP
OŚRODEK WSPIERANIA ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH

MOJE ULICA OSIEDLE MIASTO

MOJE OSIEDLE | TBS

Iceland Liechtenstein Norway **Active citizens** fund

Projekt realizowany z dotacji programu Aktywni Obywatele - Fundusz Krajowy finansowanego z Funduszy EOG.

Tekst i zdjęcia: Andrzej Kłopotowski / Osiedlownik (http://osiedlownik.blogspot.com)
Zdjęcia lotnicze z roku 1976 i 2021: Portal mapowy miasta Białystok (http://gisbialystok.pl)
Wydawca: Ośrodek Wspierania Organizacji Pozarządowych, Białystok 2022

MOJE
OSIEDLE
TBS